

شرح جامع

کلیات مسائل ادبی

«زبان و ادبیات فارسی»

مولف: ثریا پرستار

سرشناسه : پرستار، ثریا، ۱۳۵۷-
 عنوان و نام پدیدآور : شرح جامع کلیات مسائل ادبی / مولف ثریا پرستار.
 مشخصات نشر : تهران : ارشد، ۱۳۸۸.
 مشخصات ظاهری : [۳۴۴] ص.
 شابک : ۶۰,۰۰۰ ریال: ۲-۴۱۰-۱۱۵-۶۰۰-۹۷۸
 وضعیت فهرست نویسی : فیفا
 موضوع : ادبیات فارسی -- راهنمای آموزشی (عالی)
 موضوع : ادبیات فارسی -- آزمون‌ها و تمرین‌ها (عالی)
 موضوع : دانشگاه‌ها و مدارس عالی -- ایران -- آزمون‌ها
 رده بندی کنگره : ۴۱۳۸۸ ش ۴ پ / PIR ۳۳۳۱
 رده بندی دیویی : ۸۰/۷۶ فا ۸
 شماره کتابشناسی ملی : ۱۹۹۱۶۱۲

انتشارات ارشد

نام کتاب : شرح جامع کلیات مسائل ادبی
 نام مؤلف : ثریا پرستار
 حروفچینی و صفحه‌آرایی : واحد تایپ و صفحه‌آرایی انتشارات ارشد
 نوبت چاپ : چاپ اول ۱۳۸۸
 تیراژ : ۵۰۰
 قیمت : ۶۰,۰۰۰ ریال
 شماره استاندارد بین‌المللی کتاب (شابک): ۲-۴۱۰-۱۱۵-۶۰۰-۹۷۸

International Standard Book Number(ISBN): 978-600-115-410-2

مرکز پخش: تهران - میدان هفت تیر - ابتدای خ مفتح شمالی - روبه‌روی سینما پایتخت - نبش کوچه پارس - پلاک ۲
 تلفن: ۸۸۴۴۱۵۴۷-۹
www.arshadbook.ir

هرگونه کپی‌برداری از سبک و سیاق و یا تکثیر کل یا قسمتی از کتاب‌های انتشارات ارشد ممنوع بوده و متخلف براساس قانون دفاع از حقوق مولفین و ناشرین تمت پیگرد شدیدی قانونی قرار خواهد گرفت. واعد حقوق انتشارات ارشد: ۸۸۸۳۳۹۰۰

پیشگفتار ناشر

خداوند بزرگ را شاکریم که فرصتی عنایت فرمود تا بتوانیم قدمی در جهت گسترش علم و فرهنگ کشور عزیزمان برداریم و مسیری هموار را در اختیار مخاطبان و داوطلبان علاقمند به ادامه تحصیل قرار دهیم. از آنجائی که در حوزه کتاب‌های درسی و کمک درسی کارشناسی ارشد کتاب‌های زیادی به رشته تحریر در آمده است با این حال وجود یک مجموعه جامع، دقیق، کامل و دارای رفرنس (منابع) مستند احساس می‌شود.

همیشه دغدغه داشتیم که ای کاش می‌شد تمامی منابع پراکنده و گاه‌ا دست‌نیافتنی کنکور در یک مجموعه به گونه‌ای جذاب و شیوا آماده می‌شد و همچنین سوالات دوره‌های قبل کنکور نیز به گونه‌ای تشریحی پاسخ داده می‌شدند، که خدشه‌ای بر آنها وارد نشود و خیال داوطلبان عزیز آنقدر آسوده باشد که اطلاعات مندرج در پاسخنامه‌ها را برای بهره‌گیری در آزمون خود بکار گیرند. این کار با یاری خداوند بزرگ و همکاری نخبه‌ترین دانشجویان و اساتید کشور در انتشارات ارشد هماهنگ گردید و در تمامی مقاطع تحصیلی از کاردانی به کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری در حوزه آزمون‌های سراسری - آزاد و پیام نور بسته‌های آموزشی شامل کتاب‌های بانک سوالات و کتاب‌های شرح جامع درس آماده گردید. در تهیه مجموعه‌های فوق‌الذکر از فارغ‌التحصیلان کارشناسی ارشد و دکتری که حائز رتبه‌های تک رنجه می‌باشند، استفاده کرده‌ایم، تا شما عزیزان بتوانید در راستای افزایش توان علمی خود در جهت نیل به مقصود خویش نایل آید. بدون تردید می‌توان گفت که برای اولین بار در نظام آموزشی کشور مجموعه‌ای به این سبک عرضه می‌شود که در کیفیت و کمیت بی‌نظیر بوده و تمامی نیازهای دانشجویان و داوطلبان عزیز را پوشش می‌دهد. امید است که استفاده از این مجموعه عزیزان را در جهت موفقیت در آزمون یاری رسانده باشد. در پایان لازم به ذکر است که بی‌نقصی محض از آن خداوند متعال می‌باشد، بنا براین از تمامی خوانندگان و داوطلبان عزیز خواهشمندیم نظرات سازنده خود را در مورد این کتاب به سایت انتشارات ارشد اعلام نمایند تا ما را در جهت هر چه بهتر آماده کردن این محصولات یاری رسانند.

با تشکر

ناشر

www.arshadbook.ir

پیشگفتار مولف

با سلام به عزیزانی که به عرصه علم و دانش پا گذاشته‌اند و روح خود را به شهد علم و دانش عجین کرده‌اند. عشق و علاقه شما ما را ترغیب نمود تا کتابی جامع در زمینه کلیات مسایل ادبی تهیه و تدوین نماییم، تا تشنگان علم را سیراب و راه رسیدن به موفقیت را برای دانشجویان عزیز هموارتر و نیل به آرزوهایشان را به حقیقت نزدیکتر بگردانیم. کتاب حاضر کتابی است جامع که در آن سعی نموده‌ام تمام دروس مربوط به کلیات مسایل ادبی را در یک کتاب جامع گردآوری نمایم، تا خواننده را از مراجعه به هر منبع و مأخذ فنی آن بی‌نیاز کنم و سهولت خواندن را برای خوانندگان فراهم بگردانم، امید است که این کتاب راهگشای خوبی برای دانشجویان عزیز و راهیان علم باشد. در پایان از زحمات بی‌شائبه خانواده‌ام بخصوص پدر و مادر عزیزم که با تشویق‌ها و دل‌گرمی‌های خود مشوق من در این راه بودند، کمال تشکر و سپاسگزاری را دارم. و در نهایت پیروزی و موفقیت خوانندگان و دانشجویان این اثر را از درگاه ایزد منان خواستارم.

با سپاس

ثریا پرستار

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۳	پیشگفتار ناشر
۴	پیشگفتار مولف

فصل اول: تاریخ ادبیات ایران

۱۷	مقدمه
۱۷	علوم ادبیه
۱۷	تاریخ ادبیات ایران از قدیمی ترین ازمئه پیش از اسلام تا قرن پنجم هجری
۱۸	دوره قبل از اسلام
۱۹	دوره فترت و انحطاط ادبی (از سال ۳۳۱ قبل از میلاد تا ۲۲۶ میلادی)
۲۰	دوره سوم پیش از اسلام
۲۲	شعب مختلف زبان فارسی
۲۲	شعر در دوره ساسانی
۲۳	حکما و دانشمندان و موسیقی دانان و صنعتگران ایرانی قبل از اسلام
۲۴	کتب و مؤلفات منسوب به ایرانیان پیش از اسلام با مترجم آنها بعد از اسلام
۲۴	تاریخ ادبیات ایران بعد از اسلام
۲۷	قدیمی ترین شعر فارسی بعد از اسلام
۲۷	حنظله بادغیسی
۲۷	شهید بلخی
۲۷	رودکی
۲۸	دقیقی
۲۸	کسایی مروزی
۲۸	ابوطاهر خسروانی
۲۸	غزوایی لوکری
۲۸	منطقی رازی
۲۹	منجیک ترمذی
۲۹	معروف بلخی
۲۹	خسروی سرخسی
۲۹	ابوبکر خوارزمی (۳۲۳-۳۸۳)
۲۹	ابوالعباس ربیعنی
۲۹	جویباری
۲۹	ابوشکور

۳۰	تاریخ ادبیات ایران از قرن پنجم تا نهم هجری
۳۱	اوضاع سیاسی ایران از سال ۳۶۶ تا سال ۴۳۲ هجری قمری
۳۲	امراء و سلاطین این دوره و ادبیات
۳۳	حکیم ابوالقاسم فردوسی
۳۴	عنصرالمعالی کیکاوس بن اسکندر
۳۵	دیالمه و ادبیات فارسی
۳۷	شمس المعالی قابوس
۳۹	آل بویه
۴۰	خواجه نظام الملک
۴۱	ناصر خسرو
۴۲	حکیم سنایی
۴۳	امیر معزی نیشابوری
۴۳	ابوحنیفه اسکافی
۴۳	عمیق بخارایی
۴۴	مسعود سعد
۴۴	ظهیر قاریایی
۴۵	عنصری
۴۶	فرخی سیستانی
۴۶	منوچهری
۴۷	اسدی طوسی
۴۷	فخر الدین اسعد گرگانی
۴۸	جمال الدین عبدالرزاق
۴۸	عثمان مختاری
۴۸	نظامی
۴۹	انوری ابیوردی
۴۹	خاقانی
۵۰	تاریخ ادبیات ایران از اوایل قرن هفتم هجری تا اواخر قرن دوازده
۵۳	ادبیات ایران از اوایل قرن هفتم تا اوایل قرن هشتم
۵۶	اوضاع سیاسی ایران از ۶۲۸ تا ۷۳۶
۵۷	اوضاع سیاسی ایران از ۷۳۶ - ۸۰۷
۵۹	اوضاع ادبی و علمی ایران از ۶۱۶ - ۸۰۸
۶۰	علوم و علما در دوره مغول و تیموریان
۶۰	خواجه نصیر الدین طوسی
۶۱	محقق تفتازانی
۶۲	ضیاء الدین قزوینی استاد تفتازانی
۶۲	مولف تلخیص المفتاح
۶۲	زکریای قزوینی
۶۳	اثیرالدین ابهری
۶۳	امام فخر رازی

قطب الدین شیرازی.....	۶۳
قطب الدین رازی.....	۶۴
قاضی بیضاوی.....	۶۴
قاضی عضد الدین ایچی (۷۰۱-۷۵۶).....	۶۴
میرسید شریف جرجانی.....	۶۵
شهاب الدین سهروردی.....	۶۵
بابا افضل کاشانی.....	۶۶
شیخ عراقی.....	۶۶
شیخ صفی الدین اردبیلی.....	۶۶
شاه نعمت الله کرمانی.....	۶۶
شعرا و نویسندگان ومورخین از سال ۶۱۶ تا مرگ امیر تیمور.....	۶۶
منتجب الدین بدیع کاتب جوینی.....	۶۷
شمس الدین محمد بن محمد بن علی.....	۶۷
بهاء الدین محمد بن محمد صاحب دیوان.....	۶۷
علاء الدین عطا ملک جوینی.....	۶۷
شمس الدین محمد جوینی برادر عظاملک.....	۶۸
شرف الدین هارون شمس الدین جوینی.....	۶۸
شیخ عطار.....	۶۸
همام تبریزی.....	۶۹
مولوی.....	۶۹
خواجوی کرمانی.....	۷۰
بزرگترین شاعر ایران در عهد مغول (سعدی شیرازی).....	۷۰
حافظ شیرازی.....	۷۰
سلمان ساوجی.....	۷۱
ابن یمین.....	۷۱
اوحدی.....	۷۱
امیر خسرو دهلوی.....	۷۱
کمال الدین اسماعیل اصفهانی.....	۷۲
خواجه رشید الدین فضل الله.....	۷۲
وصاف الحضرة صاحب تاریخ وصاف.....	۷۲
حمدالله مستوفی قزوینی.....	۷۲
اوضاع سیاسی ایران در قرن نهم.....	۷۳
اوضاع علمی وادبی ایران در قرن نهم.....	۷۴
نثر فارسی در قرن نهم.....	۷۴
شرح حال فصیحی خوافی.....	۷۵
کمال الدین عبدالرزاق سمرقندی.....	۷۵
شرح حال دولتشاه سمرقندی.....	۷۵
شرح حال جلال الدین دوانی.....	۷۶
اخلاق محسنی.....	۷۶

شرح حال ملاحسین کاشفی.....	۷۶
فخرالدین علی واعظ پسر ملاحسین کاشفی.....	۷۷
شعر فارسی در قرن نهم یا دوره ی تیموری.....	۷۷
هلالی جغتایی.....	۷۷
جامی.....	۷۷
مکتبی شیرازی.....	۷۸
تاریخ ادبی ایران از سال ۹۰۷ تا آخر قرن ۱۲ هجری.....	۷۸
عرفی شیرازی.....	۷۹
فیضی دکنی.....	۷۹
محتشم کاشانی.....	۸۰
وحشی بافقی.....	۸۰
شهید ثانی.....	۸۰
کلیم همدانی.....	۸۰
صائب.....	۸۱
میر محمد باقر داماد.....	۸۱
شیخ بهایی.....	۸۱
ملا عبدالرزاق لاهیجی (صاحب گوهر مراد).....	۸۲
مشتاق اصفهانی.....	۸۲
آذر بیگدلی.....	۸۲
هاتف اصفهانی.....	۸۲
میرزا نصیر اصفهانی.....	۸۳
صبای کاشانی.....	۸۳
وصال شیرازی.....	۸۳
نشاط اصفهانی.....	۸۴
قائم مقام فراهانی.....	۸۴
قائمی.....	۸۴
حاج ملا هادی سبزواری.....	۸۴
شعر عصر بیداری.....	۸۵
ادیب الممالک فراهانی شاعر روزنامه نگار.....	۸۵
بهار، شاعر آزادی.....	۸۵
دهخدا= محقق و شاعر.....	۸۵
نسیم شمال.....	۸۵
نیما شاعر افسانه.....	۸۵
سهراب سپهری.....	۸۶
شاملو و شعر سپید.....	۸۶
مهدی اخوان ثالث.....	۸۶
فروغ فرخزاد.....	۸۶
پروین اعتصامی.....	۸۶
محمد حسین شهریار.....	۸۷

۸۷	رهی معیری
۸۷	مهرداد اوستا
۸۷	جلال الدین آل احمد (۱۳۰۲-۱۳۴۸)
۸۷	صادق هدایت: (۱۲۸۰-۱۳۳۰)
۸۸	بزرگ علوی (۱۲۸۲)
۸۸	جمال زاده
۸۹	تست‌های آخر فصل
۱۰۲	پاسخ تست‌های آخر فصل

فصل دوم: دستور زبان فارسی

۱۰۹	مقدمه و تعاریف
۱۰۹	مقوله‌های دستوری
۱۱۱	صرف فعل
۱۱۱	بن فعل
۱۱۲	زمان فعل
۱۱۲	ساختمان فعل
۱۱۳	مشتقات فعل
۱۱۴	زمان‌های فعل
۱۲۱	نفی و اثبات در فعل
۱۲۲	وجه فعل
۱۲۳	اسم
۱۲۶	اشتقاق اسم معنی (شیوه‌ی بنای اسم معنی)
۱۲۸	نقش‌ها یا حالت‌های اسم
۱۲۸	اقسام فاعل
۱۳۱	اقسام اضافه
۱۳۳	اقسام صفت
۱۴۰	قید
۱۴۲	اقسام قید
۱۴۴	مراجع ضمیر
۱۴۴	انواع ضمیر
۱۵۰	فاعل و فعل
۱۵۸	تست‌های آخر فصل
۱۶۳	پاسخ تست‌های آخر فصل

فصل سوم: قافیه و عروض

۱۶۷	قافیه
۱۷۴	انواع قافیه
۱۷۶	عروض
۱۷۶	تاریخچه علم عروض

۱۷۶	فایده علم عروض
۱۹۶	تست‌های آخر فصل
۲۰۶	پاسخ تست‌های آخر فصل

فصل چهارم: فنون بلاغت و صناعات ادبی

۲۱۳	صنایع بدیع
۲۱۶	انواع شعر فارسی
۲۱۷	صنایع معنوی: بدیع
۲۲۶	تست‌های آخر فصل
۲۳۷	پاسخ تست‌های آخر فصل

فصل پنجم: معانی

۲۴۳	درباره علم معانی
۲۴۳	تاریخچه علم معانی
۲۴۳	نقد بلاغی
۲۴۴	علم معانی
۲۴۴	مقتضای حال
۲۴۴	تأثیر کلام
۲۴۴	فصاحت و بلاغت
۲۴۵	عیوب فصاحت
۲۴۶	مختصات سبکی
۲۴۶	جملات خبری
۲۴۶	معانی ثانوی جملات خبری
۲۴۷	خبر و انشاء
۲۴۷	اخبار در سبک ادبی
۲۴۷	اقسام خبر بنا به حال مخاطب
۲۴۸	احوال مسندالیه
۲۴۸	حذف مسندالیه
۲۴۹	تنکیر مسندالیه
۲۴۹	مسندالیه با صفت اشاره
۲۴۹	اسم عام
۲۴۹	مسندالیه همراه با صفت‌های مبهم
۲۵۱	مسندالیه ضمیر
۲۵۱	احکام دیگر ضمیر به طور کلی
۲۵۱	تقدیم و تأخیر مسندالیه
۲۵۱	مسندالیه مقید
۲۵۲	احوال مسند
۲۵۲	ذکر و حذف مسند
۲۵۲	تقدیم و تأخیر مسند

تکرار مسند.....	۲۵۲
تنکیر مسند.....	۲۵۲
حذف متمم فعل.....	۲۵۳
قصر و حصر.....	۲۵۳
انواع قصر نسبت به اعتقاد مخاطب.....	۲۵۴
مقاصد کاربرد قصر.....	۲۵۵
طرق قصر.....	۲۵۵
جملات پرسشی.....	۲۵۵
سؤال از غیرانسان.....	۲۵۷
سؤال بلاغی.....	۲۵۷
جملات امری.....	۲۵۸
فعل نهی.....	۲۵۸
جملات عاطفی.....	۲۵۹
انشاء.....	۲۵۹
ندا.....	۲۶۰
تمنی و ترجی.....	۲۶۰
دعا.....	۲۶۰
ایجاز، اطناب، مساوات.....	۲۶۰
وصل و فصل.....	۲۶۲
خروج از هتجار.....	۲۶۳
تست‌های آخر فصل.....	۲۶۴
پاسخ تست‌های آخر فصل.....	۲۷۳

فصل ششم: بیان

سبک ادبی.....	۲۷۹
موضوع علم بیان.....	۲۷۹
تعریف علم بیان.....	۲۸۰
ادای معنای واحد به طرق مختلف.....	۲۸۰
فایده علم بیان.....	۲۸۰
قرینه.....	۲۸۰
قرینه لفظی یا مقالی.....	۲۸۱
قرینه معنوی یا حالی.....	۲۸۱
متدولوزی ادبیات.....	۲۸۱
مجاز.....	۲۸۱
۱- علاقه کلیت و جزئیت.....	۲۸۱
۲- علاقه حال و محل یا ظرف و مظروف.....	۲۸۲
۳- علاقه لازمیت و ملزومیت.....	۲۸۲
۴- علاقه سببیت یا علت و معلولی.....	۲۸۲
۵- علاقه عموم و خصوص.....	۲۸۲

۲۸۲	- علاقه ما کان و ما یکون
۲۸۳	۷- علاقه جنس
۲۸۳	۸- علاقه صفت و موصوف یا مضاف و مضاف‌الیه
۲۸۳	۹- علاقه مجاورت
۲۸۳	۱۰- علاقه قوم و خویشی
۲۸۳	۱۱- علاقه تضاد
۲۸۴	۱۲- علاقه شباهت
۲۸۴	۱۳- مجاز مرکب
۲۸۴	تشبیه
۲۸۴	تشبیه به اعتبار طرفین آن
۲۸۵	تشبیه خیالی و وهمی
۲۸۵	تشبیه وهمی
۲۸۵	تشبیه به اعتبار مفرد و مقید و مرکب بودن
۲۸۶	فرق مقید و مرکب
۲۸۶	وجه شبه تحقیقی و تخیلی
۲۸۶	وجه شبه دوگانه یا صنعت استخدام
۲۸۶	وجه شبه مفرد، متعدد و مرکب
۲۸۶	تشبیه تمثیل
۲۸۷	زاویه تشبیه
۲۸۷	اضافه تشبیهی
۲۸۷	اضافه تلمیحی
۲۸۷	اضافه سمبلیک
۲۸۷	غرض از تشبیه
۲۸۸	نو کردن تشبیه
۲۸۸	استعاره
۲۸۹	قرینه
۲۸۹	استعاره مصرحه
۲۸۹	استعاره مکنیه تخیلیه
۲۹۰	پرسونیفیکاسیون
۲۹۰	استعاره تبعیه
۲۹۰	تناس تشبیه و حقیقت ادعایی
۲۹۱	استعاره قریب و بعید
۲۹۱	وفاقیه و عنادیه
۲۹۱	سمبل
۲۹۱	اضافه سمبلیک
۲۹۲	تمثیل
۲۹۲	فابل
۲۹۲	تمثیل غیر حیوانی
۲۹۲	استوره

۲۹۲		افزافه اساطیری
۲۹۲		تشبیه تلمیحی
۲۹۳		افزافه تلمیحی
۲۹۳		اسطوره و معنای رمزی
۲۹۳		آرکی تایپ
۲۹۳		کنایه
۲۹۴		کنایه قریب و بعید
۲۹۵		فرق کنایه با استعاره
۲۹۶		تست‌های آخر فصل
۲۹۹		پاسخ تست‌های آخر فصل

فصل هفتم: آئین نگارش و ویرایش

۳۰۳		نکاتی درباره رسم الخط فارسی
۳۰۵		۲- فعل‌های ربطی و قواعد آن
۳۰۶		۳- ضمیر اضافی و قواعد آن
۳۰۶		۴- انواع (یای) و قواعد نگارش آن
۳۰۷		۵- نشانه اضافه (ـِ، ـِ، ـِ)
۳۰۷		۶- حرف (ة - ـَ - ـِ - ـِ) (تای زاید یاهای بیان حرکت)
۳۰۸		۷- تنوین (ـِ، ـِ، ـِ)
۳۰۹		۸- الف مقصور (کوتاه)
۳۱۰		۹- فصل و وصل کلمه‌ها در نگارش فارسی
۳۱۶		قواعد نقطه گذاری
۳۲۲		روش تحقیق و پژوهش‌های علمی
۳۲۲		مراحل تحقیق
۳۲۳		۵- پاورقیها و منابع و مآخذ تحقیق
۳۲۳		استناد به کتاب
۳۲۵		طرز نوشتن فهرست منابع و مآخذ
۳۲۵		فهرست‌های دیگر
۳۲۶		تست‌های آخر فصل
۳۲۸		پاسخ تست‌های آخر فصل

فصل هشتم: سبک‌شناسی

۳۳۱		انواع نثر پیش از اسلام
۳۳۱		مختصات نثر قدیم
۳۳۲		مختصات نثر پهلوی ساسانی
۳۳۲		تفاوت نثر پهلوی و نثر دری
۳۳۲		علوم و ادبیات در عهد مغول
۳۳۳		دخول لغات مفعولی در نظم و نثر
۳۳۳		ظهور سبک و شیوه تازه

۳۳۴	 سعدی و نثر فارسی
۳۳۴	 تأثیر مغول در ادبیات فارسی
۳۳۴	 انحطاط نثر فارسی
۳۳۵	 سبک نثر در عهد تیمور و بعد از او
۳۳۶	 سبک نثر در ایران و هند
۳۳۷	 خرابی نثر و ساده نویسی
۳۳۷	 کتب علمی
۳۳۷	 قرن سیزدهم و رستاخیز ادبی: (بازگشت ادبی)
۳۳۷	 تفنن ادبی و بروز سبکهای مختلف
۳۳۸	 پیشروان تجدد ادبی
۳۳۸	 نثر ساده به تقلید از اروپا
۳۳۹	 کتب علمی از قرن دهم تا سیزدهم
۳۳۹	 مقایسه نثر علمی هفتصد سال پیش با نثر صد سال پیش
۳۳۹	 انقلاب مشروطیت ایران
۳۳۹	 سبک تازه نثر
۳۴۲	 تست‌های آخر فصل
۳۴۳	 پاسخ تست‌های آخر فصل
۳۴۴	 منابع و مآخذ